

1. N. 7. ²

לשון הבאי

SIVE DE

HYP ERBOLE SACRA,

DISPUTATIO PHILOLOGICA
GRADUALIS.

Quam

Ex Suffragio Ampliss. FACULT. PHILOS.

In Regia Universitate Aboënsi,

SUB PRÆSIDIO

VIRI Pl. Reverendi & Celeberrimi,

MAG. DAVIDIS EBMONDII

L.L. Orient. & Græcæ Prof. Reg. Ord.

RECTORIS h. t. Magnifici.

Publicæ bonorum ventilationi submittit

LAURENTIUS FORBUSI

Schol. Triv. Uhl. Con-Rector.

Die 3 Julii, An. M. DC. XCIII.

horis & loco solitis.

Impr. apud Jo. LAURENTII WALLIUM.

*Officii dignitate, doctrinae claritate,
& virtutum splendore*

DN. JACOBO FROSTERO,

Ecclesiae Uhl. & ei annexarum Pa-
stori Vigilantissimo; nec non distri-
ctus vicini Praeposito Gravissimo.

DN. M. LAURENTIO LITHO-

VIO, Pastori Limingoënsis Ecclesiae
attentissimo, Avunculo quibusvis of-
ficiis prosequendo.

DN. ZACHARIAE ULHEGIO,

Pastori in Ijo meritissimo, socero
filiali obsequio perpetim colendo.

ECCLESIARUM ET POLITIAE
PATRONIS EXIMII ET
CUM VOTO BENEDI
IN HUMILIS OBSEQVII
OF
MUNUS HOC CHAR
BENEFICIIS NUMERO MUL
DEVINCTUS,
NOMINIS EORUM
L.

RIS

*expeditionis juridica prudentia
adprime conspicuis,*

DN. ANDREÆ MATHESIO

Judici Bothn. Territoriali ob legum
peritiam dignissimo, & æquitatem
laudabili.

DN. HENRICO CORÆ

Consuli Urbis Brahææ spectatissi-
mo.

DN. GABRIELI GRANA

Consuli Civ. Uhloënsis prudentissi-
mo, Præceptori olim fideli.

IN BOTHNIA COLUMNIS,

FAUTORIBUS OPTIMIS,

CTIONIS OMNIGENÆ,

ET GRATI ANIMI PIGNUS

FERT

TACEUM LEVIDENSE

TIS PONDERE MAGNIS

CULTORQUE

ASSIDUUS, OFFICIOSUS

F.

IN DISSERTATIONEM
Viri Reverendi & Clarissimi,

DN. LAURENTII
S O R B B O I
Ostro-Bohn.

Scholæ Uhloënsis Con-Rectoris dex-
terrimum, & Philosophiæ Candidati meri-
tissimi, Fautoris & Amici sui pluri-
mum honorandi,

GRATULATIO,

*Quam, pro Gradu eruditè & solerter disputa-
nti, brevem quidem impeditus, sed sin-
ceram dedit,*

A Γλαῖα ἔργα τελευτῶν μεσῶν ποιῦτα ἐ-
τάϊρε
Ὀλβεν παμμακαρος τε θεῶν χήσεις,
πρὸς ἀπάντων

Ἀνθρώπων αἰεὶ δόξαν λήψη κε μεγίστην.
Ἄλλα σὺ θεσπεσίως ἐπέεσσιν εὐφρονι θυμῷ
Πάντοτε δὲ ἐγκείσο. Βίον μὲν τρύχος τερ-
πνόν!

DAVID SORBI
Acad. h. t. RECTOR.

I.

T summus universi Con-
ditor DEUS præstan-
tissimum animantium
Hominem productu-
rus, linguam ejus non
saporum differentiis tantum, aliisque
usibus, brutis communibus, sed ad
animi quoque sensa verbis expri-
mendum destinavit; ita Mentem lin-
guæ directricem peculiari facultate
res quaslibet, tum ut in se sunt, æsti-
mandi, tum nominibus indoli ea-
rum adprime convenientibus insi-
gniendi ornavit. Quæ cum eas varie
inter se affectas deprehenderet, simi-
litudine inprimis & harmonia, quæ
oculis ubique obversabatur pulchra

A

&

2
& admirabilis, commota, instigante natura, alliciente jucunditate, vocabula a nativa significatione in alias certo consilio transferre cepit, atque hac occasione tropicum figuratumve loquendi modum in ipso fere primordio rerum auspicatavideretur, in statu integritatis quoque illo, ni peccasset, usura. Huic excolendo mortales post lapsum inopia verborum pressi, & matris Naturæ parsimoniam animadvertentes, quod non nisi rudimenta artium hujusmodi nobis largiatur, exercitiis sedulis postmodum perficienda, cum vel novas res invenirent, vel elegantiam sermoni conciliare studerent, progressu temporis magis magisque incubuerunt, usque dum hunc æque ac artes liberales reliquas certis præceptis comprehenderent, & qui eum profitebantur, ob plausibiles rerum descriptiones, & efficaciam in movendis hominum affe-

3

affectibus insignem Oratores & Po-
ëtæ in rebus publicis salutarentur.
Hac ratione labes illa communis
præbuit multis in Rhetorica origi-
nem, pluribus augmentum, quo
tandem factum est, ut tropi ad fe-
liciolem cognitionis rerum expo-
sitionem inventi, elegantia & ve-
nustati jam inserviant, non secus ac
vestes ad conservationem corporis
datæ primitus, jam usurpentur ad de-
cus & ornamentum.

2.

His non tantum abundant libri, hu-
mano, ingenii acumine compo-
siti & colloquia quotidiana, sed ipse
quoque Spiritus Sanctus in Sacra
Scriptura loquens delectatur adeo,
ut qui eos serio & pie in lingua in-
primis Hebræa enucleare voluerit,
quovis fave dulciores esse deprehen-
det, tum ob consolationem, quam
afflictis suppeditant dulcissimam
tum

tum ob montes doctrinarum, ceu
 proverbium sonat Judæorum, qui
 inde dependent. Nec mirum, cum
 id requirere videatur eloquentia il-
 la, qua uti voluit Spiritus Sanctus
 Tulliana longe nobiliore, ὑπεροχὴν
 λόγου ἀνθρώπων solam abominatus, ut
 1. Cor. 2. dicit Paulus, ne, vel Rhe-
 torum præceptis se adstringerent
 θεόπνευστοι, vel lenociniis verborum,
 gratiam auditorum suorum capta-
 rent, ut in more positum erat apud
 gentiles, rerum de quibus sermo in-
 stituebatur, exiguitatem & vilita-
 tem, facundiâ compensantes, unde
 nuda tantum opinio oritur, ruino-
 sum in tentationibus fundamentum.
 E re quoque fuit occæcati intelle-
 ctus humani, usus troporum in Sacra
 Scriptura, ut cognitio mysteriorum
 hoc dicendi modo animis carnali-
 bus eo melius se infinuaret, admo-
 nitiones corda fortius percellerent.
 Ideo inter alia de se ipso sensibus hu-
 manis

manis remotissimo toties *ἀποπρομα-
 ϑῶς* loquitur Deus, ut sibi *ἀποψία*
 quasi tribuat, & affectum erga ho-
 mines, nunc paternum, nunc justī
 vindicis, velut oculis contemplan-
 dum exponat & subjiciat. Adeo
 certa hæc esse spero, quam quæ cer-
 tissima, alioquin immane quantum
 à tramite veritatis deflecteretur;
 meræ tum occurrerent in verbo
 DEI contradictiones, converteren-
 tur animæ deliciæ in irritamenta
 carnis, & quid non? cum si prim-
 ordia hæresium altius repetere li-
 buerit, sensum literæ dictis figura-
 te intelligendis tributum non paucis
 originem præbuisse apparebit, fa-
 bulis Judæorum scil. erroribus Chi-
 liastrarum; somniis Anthropomor-
 phitarum, multisq; aliis.

3.

Qvod de Tropis dictum est hæcte-
 nus, id de singulis eorum affectio-
 nibus

nibus, cum verba ad subeundum eos disponant ideoque segregari nequeant, præprimis vero, ut scopo nostro appropinquemus magis, de *hyperbole* asserendum putamus, non ignari, quam rigidos hujus censores habeamus, qui eam, ac si species esset mendacii, à DEO longe alieni, prorsus indignam, qua utatur Spiritus Sanctus, & ad quam in locorum Scripturæ expositione fugiant Christiani, judicant, quos inter Pareus e cohorte Zvinglianorum hunc in modum scribit: *Hyperbolen Scripturae tribuere, est tribuere mendacium, quia hyperbole est id, quod dicitur supra veritatem, & est species mendacii.* Et B. D. Meisn. ex orthodoxis decad. 1. à ὑπερβολῆς disp. 5. q. 3. §. 4. ita differit: *Omnis hyperbole rei veritatem excedit, & habet speciem mendacii. Qui ergo hyperbolicam locutionem DEO adscribunt, videant, ne ipsum mendacem faciant & blasphemem.* Utut autem
zelus

zelus horum in eo sit pius & laudabilis, quod nihil temere de DEO, nec quicquam naturæ ejus castissimæ maculam quandam inurens, statuendum moneat, in hac tamen materia non adeo justus videtur & necessarius, cum salva sanctitate Divina, salva quoque conscientia nostra affirmari ea possit, imo urgente in Scrip. rei veritate, luce meridiana clariore, omnino debeat, quod, præmissis ad legem methodi definitione, divisione, & speciebus hyperboles, sequentibus probabimus.

4.

Quoad originem & emphasin est hoc vocabulum omnibus, qui linguam Græcam, cui natales debet, vel alimine salutarunt, notissimum, ab ὑπερβόλιον deductū, & ipsa significatione nativa, quibus in Rhetorica usibus adhibeatur, superlacioni verborum scil. solito altiori & audaciori,

ri, prodens, unde Hebræis *הכלגה* & *הכני* Latinis audacia sat congrue appellatur: ast natura ejus per definitionem exprimenda majoris videtur esse difficultatis, imo fundamentum, cui hæc inter Theologos & Philologos controversia magna ex parte innititur. Proinde ut inoffenso pede progredi queamus, cum grano salis accipienda venis delineatio multis arridens talis: *qva veritas superatur rei augenda & extenuande gratia.* Non enim sine explicatione commoda tuto admitti potest: quippe quæ Hyperbolen, ut veritatis osorem, menti repræsentat, indolem ipsi minime competentem adscribens. Ita namque comparatæ sunt locutiones hujusmodi, ut veritas earum non sensu literæ, (tum enim nulli darentur tropi nec quicquam esset verum, nisi proprium) sed ex intentione dicentis in significatu rei quodammodo ob circum-

stan-

stantias tum observandas conveniente sit æstimanda. Unde non denotatur iis æque excellens & exiguum, ac verba sonant auribus. Licet revera omni fundamento non destituantur; sed ei analogum quid tantum, compensante naturalem vocum ἐπέσφαιαν affectus humani vehementiâ, qua proferebantur. Commodior ergo censetur merito descriptio alia, quam tradit Glassius Rhet. S. pag. 1386. *qua voces insolentius & audacius rerum amplificandarum aut extenuandarum gratia, a nativa significatione in aliam traducuntur.* Hinc duas esse species ejus patet illico, αὐξήσις & μείωσις, quarum illa in *amplificatione*, hæc in *diminutione* rerum versatur: utraqve autem cum sit in duplici differentia, ut vel verbis propriis fiat comparatio solito audacior: vel ipsæ voces a communi usu efferrantur insolentius, hinc divisio Hyperboles in *Logicam & Rhetoricam*, quæ
nunc

nunc in vocabulis simplicibus, nunc oratione integra se prodit.

5.

Horum omnium exempla occurrunt in Scriptura Sacra bene multa: unum ergo alterumve tantum ex utriusque Testamenti libris heic producam, cum exiguæ hæ pagellæ omnes non capiant, ut eo ipso sint indicio, quantum sit usus hyperboles in textus Biblici explicatione, quæ sine ea multis in locis commoda & menti Spiritus S. congruens ostendi non potest. Primum *ἡ ῥητορικὴ* Rhetoricæ documentum esto colloquium *πυραμοιδίαν* Gen. 11. 4. descriptum, *adificemus nobis urbem & turrim, cujus caput ad cælos usq; & ab ipso* jam Augustino, ceu patet Comment. in Gen. tale agnitum nequaquam fonticis absque causis: nefas enim est tantam multitudinem & Antesignanum in ea Nimrodum, qui a-

lia-

liarum rerum, politicarum in primis, fuit peritissimus, adeo rudem censere, ut cœli altitudinem, si non exacte, saltem quantum ad propositum illud, æstimare non didicerit, cum vel oculis suis id sine ratiocinio percipere potuisset ulteriori, longe certius beneficio astronomiæ, quam a primis temporibus exultantem ætate jam Nini, successoris haud multo post Nimrodi, floruisse referunt Historiæ. Ecquis ergo perpensis rite circumstantiis fateri non habet necesse, cœlum pro valde excelso positum, idque ἐμφατικῶς ob intentionem facinoris summe detestabilem, quæ æternum superbiæ monumentum erigere moliebantur isti homines. Alterum suppeditat David Psal. 6. 7. *natare faciam in omni nocte lectum meum, in lacrima mea liquefaciam spondam meam.* Ubi ingentem cordis dolorem ex sensu iræ & pænæ divinæ ortum, lacrimis-

misque præter morem uberiorio-
 ribus se exerentem, indicat hyper-
 bole cuius obvia. Hunc loquendi
 modum ipsi quoque Christo fami-
 liarem fuisse in minis, præceptis, &
 informatione evincunt conciones
 Math. II. 23. *Et tu Capernaum, quæ
 usque ad cælum exaltata es, ad infer-
 num demitteris.* Math. 10. 4. *Neminem
 per viam salutabis,* quo discipulis E-
 vangeliūm annunciaturis non in-
 junxit, ut fraternæ charitatis *τεκ-
 µήριον*, & morem inter Judæos usu
 receptum, tam salutarem (quid e-
 nim salutatio aliud, quam intimum
 cordis votum pro incolumitate
 proximi externis gestibus declara-
 tum) magno obviam venientiū scan-
 dalo intermitterent; sed garrulita-
 tem & oscitantiam prohibuit, quæ illis,
 non secus ac colloquia proluxa nego-
 tium expediendi, ut plurimum potuit
 esse obstaculo. Hanc ob causam Doct.
 Osiand. in 2. Reg. 4. 29. ubi eadem
 occur-

occurrit phrasis ita: *Non heic saluta-*
tionis officium aufertur, sed obstaculum
impediendæ devotionis aboletur, ut quan-
do mandantur divina, sequeſtrentur hu-
mana. Huc referri meretur quoq;
 Math. 5. 39. 40. 49. *Quicumqve percus-*
ſerit te in maxillam dextram, obverte ipſi
et aliam; nolenti tibi iudicium parari et
tunicam tuam tollere dimitte ei et pal-
tium et quicumqve coegerit te milliare u-
num, vade cum eo duo. Quorum non
 eſt ſenſus; ut uno malo affectu alio
 ſimili nos volentes illico objicia-
 mus, ut verba volunt; ſed ad inju-
 riam vel duplicem potius perferen-
 dam, quam ut vindictæ cupidi ul-
 lum proximo damnum inferamus,
 verbis affirmantibus pro contra-
 rienegatis admonemur. Nec D. Pau-
 lum abhoruiſſe Hyperbole liquet
 voto ejus, quo ſe rejectum iri a Chri-
 ſto pro fratribus ſecundum carnem optat
 Rom. 9. 3. ſcil. per amplificationem
 affectus vehementiam, quæ hyper-
 bolen

bolen quoque facit, teste Luth. in
 Comm. ad Psal. 12. & curam de sa-
 lute eorum incredibilem declarans.
 Alioquin id, ut voces sonant, intel-
 lectum omnino fuisset impossibile,
 variis modis impegisset in verbum
 DEI, quin & modum obtinendæ
 salutis pervertere hoc Paulus, quan-
 tū in ipso fuit, visus esset. Item 1. Cor. 4.
si decem millia Præceptorum habeatis in
Christo, quæ tamen in tanta paucitate
 Christianorum ejus civitatis dari
 non poterant, *non multos tamen Pa-*
tres. Pari modo Charitatis Christia-
 næ excellentiam 1. Cor. 13. 1. & E-
 vangeliæ a se asserti veritatem Gal.
 1. 8. hypothesi *ἐκ τῶν ἀδυνάτων* de-
 monstrat hyperbolice. Et, ut alia
 longo ordine a Glassio aliisque cita-
 ta, & hac ratione necessario expli-
 canda præteream, quo quæso redu-
 cendæ erunt tot appellationes San-
 ctorū quibus Abraham se pulverem
 & cinerem corā Domino Gen. 18. 27.
 Da-

David pulicem & perdicem coram Saul. 1 sam. 26. 20. Mephiboseth mortuum canem coram Davide 2. Sam. 9. 8. Christus Salvator vermem Psal. 22. 7. Paulus minimum Apostolorum se agnoscunt, quam ad extenuationem Rhetoricam? Quo tot comparationes, Israelitarum cum locustis Num. 13. 34. gentium cum stilla in situla. Esaj. 40. 15. magnatum umbra, vanitate & nihilo Psal. 62. 10. v. 144. 4. & c. quam ad extenuationem Logicam?

6.

Hæc exempla jam allata satis superque indicant, quam in fumum abeat ratio partis adversæ, efficacissimumque præbent ex opposito argumentum, *Hyperbolem nequaquam habere, nedum esse speciem mendacii, cum ab ipso quoque Spiritu Sancto in Scriptura Sacra sit usitata, ut mole sua corruant omnia, in animo*
pie

pie cordati, quæ huic opponere solet curiositas humana, scil. Hyperbolen variis perturbationibus & affectuum imperio post lapsum ortum debere, in statu perfectionis, si duraret, nullius usus futuram; tolerari posse in hominibus velut indicium infirmitatis quoddam, qui turbinibus concupiscentiarum justo vehementius, proh dolor! solent concuti & agitari: cum DEO vero his libero se rem aliter habere; esse fragmentum Hominum: dare occasionem abusu vocum ad fallendos alios, & si quid utilitatis inde redundat, per accidens fieri. Non enim peccato, ut causæ efficienti tribuenda erit hujus origo, sed potius rectæ rationi, quæ occasionem inde sumsit hujus excogitandæ, mota ineffabili miseria & rebus aliis, quas sine indignatione vel admiratione intueri non poterat. Numen vero benignissimum eo est animo, ut cum
ho-

hominibus humano more per homines agat & colloquatur, quo ita rei in Verbo DEI expressæ imago lectorum auditorumque cordi phrasibus usu apud omnes positis altius imprimatur: eoque libentius, quod nulla in Hyperbole mendacii appareant vestigia, nulla requisita, ubi enim heic intentio fallendi? ubi conceptuum a rebus error? ubi cordis ab ore difformitas? quæ tamen, si cætera defint, illicita non est, ut pote in Christo longius se iturum simulante, DEO Abrahamum per mactationem filii probante, Parentibus & Præceptoribus liberorum discipulorumque profectus & animum hoc modo expiscari solitis. Imo eo ipso quo Hyperb. DEO removetur ob speciem mendacii, a piis quoque removenda esset, cum injunctum sit, ut non tantum malo, sed etiam mali specie abstineant. Nec obstat fictum quid hilce

tionibus videri; *non enim omne quod fingimus, mendacium est, sed quando id fingimus, quod nihil significat: cum autem fictio nostra refertur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis.* Ut scite Augusti objectioni huic occurrit lib. 2. quæst. Evang. 9 41. Qui ergo Hyperbolen ulterius impugnare decreverunt, videant ne in Rhetoricam, ne dicam in S. Sacram sint nimis injurii; rejecta enim hac ecquid jure eodem reprehendi non possit in ea? cum in nullo troporum verbis proprie sumtis respondeat veritas. Grave proinde damnū sentiret Metonymia, adjunctū pro subjecto, effectum pro causa, & contra, alternans: synecdoche, partem pro toto offerens & varians; Metaphora prædicata rebus nunquā competentia attribuens; & quid fiet de Ironia sensum verbis contrarium inferente? quæ tamen nemo sanæ

finæ mentis damnavit hæctenus in
 S. quoque codice reperta, alioquin
 plus dimidia sui parte mutilaretur
 Rhetorica. Tuto ergo concludi-
 mus cum Amefio, Hyperbolem esse
 tantum excessum tropicæ locutio-
 nis, qui orationem non falsam, sed
 vehementem tantum reddit & isti-
 usmodi formas in sacris literis
 non infreqventes esse, ita ut sine
 blasphemia non possit falsum aut
 mendacium ex hyperbole inferri.

7.

A deo efficaciter perstringit ani-
 mos splendor veritatis hac in re,
 ut, quod rarissimum est concordiaæ
 exemplum, viri eruditissimi ex o-
 mnibus tere sectis ad Hyperbolem
 junctis viribus ore & calamo
 propugnandum concurrant. Hac
 mente prodit e castris Rabbiorum
 R. Salomo, dum ad Deut. i. 18. ita
 scri-

scribit; דברו הכתובים כלשון הבאי
 locutæ sunt scripturæ Hyperbolice.
 Huic consentientes esse Papistas in-
 dicat os Jesuvitici ordinis Bellarm:
 1.4. de Pœnit: 1.10. & Maldonatus
 Math. 19. 24. ita exponens; erat
 hæc proverbialis vulgo, locutio, qua
 cum aliquid impossibile signi-
 ficabatur, dicebatur Camelum faci-
 lius per acus foramen transiturum,
 quam id fieri; qua formula etiam
 Talmudistæ utuntur, ut multi docti
 viri notarunt. Est autem Hyper-
 bole & exaggeratio talis, qualis in
 proverbiiis esse solet. Calviniano-
 rum vota exhibent acta Synod.
 Dordrac. in explicatione Matth.
 11. 21. ubi meram exprobrationem
 Hyperbolicam ad incolas urbium
 Corazin & Betsaidæ contineri sta-
 tuunt, & perinde esse, cum Chri-
 stus ait, Tyrios & Sidonios actuo-
 ros pœnitentiam, si miracula edi-
 disse in urbibus modo nominatis
 pa-

patrata, ac si quis dicat hoc vel illud futurum, si parietes loquantur, cæci videant, pueri argumententur. Ὁμοψήφως his declarant se Photinianæ religioni addicti & hos inter Smalcus a Jacobo c. 3. 2. Hyperbolice dictum esse contendens; omnes in multis labi; nec non Psal. 14 3. ne unum quidem esse, a DEO qui non declinaverit, quæ passim occurrunt in libris Theologorum & prolixè recensentur a D. Hacksp. in lib. Misc. Lutheranorum testimonia heic coacervare superfedeo, cum res hæc fere apud omnes sit in confesso.

8.

Eo vero fine hos auctores a nobis esse citatos nemo existimet, ac si loca singula Hyperbolice ab iis exposita vellemus approbare; veritatis enim viribus convicti, cum affectionem hanc in multis scripturæ dictis admittere cogantur, ad de-
tor-

torsionem longe plurimum & te-
 gmen præconceptarum opinionum
 ea impudenter abuti volunt. Hæc
 asylum Socinianorum quoties dictis
 classicis peccatum originale ad-
 struentibus premuntur ab orthodo-
 xis, ut videre licet in Socini Præ-
 lect: c. 4 p. 12. Osterod. instit: c. 33.
 Smalc. contra Franz. disp. 2. de pecc.
 Orig. ubi omnem movent lapidem,
 ut Psalmi 51. v. 7. Hyperbolicum
 esse peccatis actualibus exaggeran-
 dis inservientem statuminare possint.
 Hæc telum Pontificiorum, quo e-
 ludere solent loca liberum arbitri-
 um evertentia, imprimis Gen. 6. 5.
 omne figmentum cogitationum cor-
 dis tantum malum omni die. quod
 enervaturi Pererius l. 8. in Gen.
 disp 5. & Bellarm l. 5. de A. G. ur-
 gent Hyperbolen, siquidem paulo
 post Noach prædicatur justus &
 perfectus in suis generationibus,
 non animadvertentes triplici signo
 uni

universalitatis subjecti; actus & temporis ipsum quoque Noachum, qui per gratiam talis extitit, comprehendendi. Sic multi alii quoque, dum unum extremorum vitare student in aliud summo suo malo impingunt. Ut ergo ad monitum Phaetontis medio tutissimi eamus, h. e. Hyperbolen in dictis Scripturæ interpretandis nec a spiritu DEI assertam negemus, nec textui ab ipso non intentam inferamus, omnium primo necessarium videtur, attendere occasionibus usurpandæ illius habitis? quas ex accurata exemplorum evidentissimorum consideratione subministratas deprehendemus ut plurimum laudibus & vituperiis, comparationibus & descriptionibus, prophetiis, exhortationibus, aliisque hujus generis, quæ singulari cum affectu solent efferri & perturbationem vehementem apud auditores excitare, plane incredibi-

dabilia quæ videntur, ut intelligantur pene incredibilia, lætitia vel dolore, spe vel metu ruminanda menti proponendo; quin & in præceptis locum habere aliquando, si proverbiis apud quosvis usu receptis exprimantur. Deinde sedulo cavendum erit, ne vel in his nedum aliis in locis, ubi sermo ex professo instituitur de aliquo articulo fidei, a sensu proprio ad Hyperbolen fiat transitus, nisi materia substrata, circumstantiarum scrutinium, antecedentium & consequentium nexus, locorum parallelorum collatio &c. ab interprete sollicite observanda suppeditent causam necessariam, manifestam, sufficientem; tum DEO illuminante & Scylla vitatur & Carybdis.

SIT GLORIA ALTISSIMO!

